

המשנה לנשיא, השופטת מרים בן-פורת, עם פרישתה מכס־השפיטה *

מאת

נשיא בית־המשפט העליון, השופט מאיר שמגר

בערב יום־העצמאות הארבעים הדליקה כב' המשנה לנשיא, השופטת בן-פורת, משואה, ושבה וציטטה במעמד זה את מלותיה של מגילת־העצמאות, לפיהן תהא מדינת ישראל מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל, ותקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין. מקובל עלינו, כי בית־המשפט העליון נושא כיום באחריות מרכזית לגיבושם של העקרונות המנחים, המבטיחים את שלטון החוק ואת קיומו של משטר מדיני תקין, ולהגדרתן של חירויות־האדם. תפקיד זה הוא פועל־יוצא מן השיטה המשפטית שלנו הנשענת במידה רבה על הפרשנות השוטפת, המתמידה והמתמשכת של הדין, אשר תפישות־היסוד בדבר חירות האדם והשוויון הן חלק מהותי ממנו. בעשותו כן, מסייע בית־המשפט, בין היתר, גם ליצירתה של התשתית החוקתית העיונית אשר עליה נסמכת החלפת הדעות וההשקפות החופשית וגיבוש דעת־הציבור. כל אלה הם מרכיבים חיוניים נוספים בדפוסי חייה של חברה חופשית.

מלאכה קשה זו היא פועלו של בית־המשפט בשלימותו ובכללותו, אם כי הוא עושה במלאכה בצוותים המשתנים מעניין לעניין.

פריו של עץ המשפט, היינו הכלל המשפטי המחייב, לובש אף הוא תמיד, לפי עצם מהותו, לבוש של שלימות מסוכמת אחת; שהרי למדינה יש בכל עת נתונה רק דין אחד, אשר תוכנו נקבע לפי הכללים, המקובלים עלינו, בדבר זיהוייה של ההלכה המחייבת בזמן מסוים. גם קיומן של דעות שונות ואף סותרות בקרב שופטים אין בו כדי לשנות מן המסקנה בדבר אחדות הדין, כי מגוון הדעות אינו בא לקבוע קיומן של שתי שיטות־משפט או יותר זו בצד זו, אלא עניינו בבחירת ההלכה המועדפת ואותה יש לראות כיחידה וכמחייבת.

השלימות המתוארת אינה נולדת יש מאין, אלא היא פרי כוחם המצטבר של השופטים היוצרים אותה.

בתוך המכלול של היצירה השיפוטית מפכים מעיינות שונים ומוליכות דרכים שונות, ואף מתווים ומשרטטים באופן מתמיד שבילים חדשים. זוהי מלאכת היחיד שבתוך

* דברים בטקס פרידה מן המשנה לנשיא — 26.4.88.

המעגל המקיף את הכול. זהו ביטוי נוסף של אי-התלות ושל העצמאות המחשבתית, שהן תנאי מוקדם ליצירה השיפוטית בשיטת-המשפט שלנו. עיקרו של דבר: זוהי הדרך שבה מועשר המשפט ואשר באמצעותה מוטבע בו משקלו הסגולי של השופט היחיד המביא עמו את כוחו, כושרו וכשרונו.

בעשייה השיפוטית במשך כדור וחצי תפשה המשנה לנשיא, השופטת בן-פורת, מקום מרכזי ודומיננטי, בולט ובעל-השפעה. בכושרה ובכשרונה היתה בין הפרקליטים שהותירו רישומיהם על המשפט המתגבש, עוד בטרם התמנתה לכס-השיפוט, כאשר טענה את טענותיה בהופיעה בפני בית-המשפט. בית-רשאת ובעושר של עשייה העניקה למערכת-השיפוט את כוחה המחשבתי, את היכולת האנליטית המעולה שבה נחונה ואת הידע והניסיון המשפטיים יוצאי-הדופן, אחרי שהצטרפה למערכת-השיפוט לפני כשלושים שנה. תרומתה של המשנה לנשיא בעיצוב דמות המשפט הישראלי היא מנכסי-צאן-הברזל שלו, ובוודאי עוד תוצג לפרטיה בהזדמנויות השונות והקרובות שבפנינו. אולם, דווקא לאור מעמדה המיוחד והמכובד במערכת-המשפט הישראלית, הנני מאמין ובטוח כי הפרידה מכס-השיפוט בבית-משפט זה לא תפסיק את העשייה המשפטית והציבורית של חברתנו השופטת בן-פורת, וכי יהיו עוד דרכים רבות, חשובות ופוריות שבהן תוסיף לתרום למשפט הישראלי ולהעשירו, וכי הציבור בכללותו יוסיף להפיק תועלת מכוחה האינטלקטואלי.

אני מאחל לך, עלי-כן, המשך פעילות פורייה בכל תחום שתבחר, ותלווה אותך ברכתי וברכתי כולנו ותודתנו על כל שעשית עבור המשפט הישראלי. יישר כוח וכל טוב.